

В. І. Безсмертна
магістрант ННІ педагогіки (Магістратура
8.18010020 "Управління навчальним закладом"
Житомирського державного університету імені
Івана Франка, м. Житомир) (асистент кафедри
соціальної педагогіки та педагогічної
майстерності Житомирського державного
університету ім.І.Франка)
e-mail: bezsmertna.zt@gmail.com

**Становлення центрів гендерної освіти при вищих
навчальних закладах в Україні**

У даній статті здійснено науково-теоретичний аналіз діяльності центрів гендерної освіти при вищих навчальних закладах в Україні. Визначено основні етапи їх становлення. Досліджено нормативно-правову основу діяльності гендерних освітніх центрів.

Проаналізовано основні напрямки роботи та виокремлено управлінські функції директора на прикладі Центру гендерної освіти Житомирського державного університету ім. І.Франка.

Актуальність. Концепція комплексного підходу до проблеми рівності жінки та чоловіка, на сьогоднішній день є стратегічною концептуальною лінією людського розвитку ХХІ ст., а тому її реалізація значною мірою залежить не тільки від політичної волі держави, але і від того, наскільки ця ідея освоєна суспільством, наскільки гармонійно імплементується у суспільну свідомість. Саме це актуалізує включення гендерного компонента у всю систему освіти та виховання, широку просвітницьку діяльність з гендерних питань. Українська держава зробила свій політичний вибір на користь рівності, приєднавшись до численних міжнародних угод, взявши перед світовим товариством та своїми громадянами на себе зобов'язання створити умови для досягнення гендерної рівності.

З метою поширення гендерних ідей та впровадження їх в життя суспільства при багатьох вищих навчальних закладах нашої держави створено гендерні освітні центри, оскільки студентський вік є сенситивним для переосмислення цінностей життя. Діяльність гендерних освітніх центрів сприяє соціальній активності молоді, її саморозвитку, самовдосконаленню як на професійному, так і на особистісному рівнях. Оскільки гендерні центри є структурними підрозділами вищих навчальних закладів, на нашу думку, їх функціонування потребує науково-теоретичного обґрунтування системи управління, у зв'язку з тим, що даний аспект діяльності не досліджений на достатньо високому рівні, тому ми вважаємо, дану тему актуальною в науковій думці.

Мета статті: здійснити теоретичний аналіз розвитку та функціонування центрів гендерної освіти при вищих навчальних закладах.

Завдання статті: дослідити теоретичні аспекти функціонування гендерних освітніх центрів.

Виклад основного матеріалу. Гендерний освітній центр – організація, створена з метою вивчення та усвідомлення гендерної проблематики, вироблення практичних заходів (дій) з упровадження гендерної ідеології і гендерної рівності в суспільну свідомість.

Аналіз діяльності гендерних освітніх центрів України виділяє три основних етапи в процесі їх становлення [2]:

I етап – 90-ті рр. ХХ ст. – створення центрів жіночих і/та гендерних досліджень, характеризується виникненням думки та впровадженням гендерного компоненту в систему вищої освіти в Україні. В даний період відбувалося накопичення досвіду історичних аспектів жіночого активізму. Популяризація діяльності даних закладів підтримувалася державою.

II етап – 2001-2009 рр. – створення центрів гендерної освіти за ініціативи свідомих особистостей, для яких гендерні проблеми є небайдужими. Саме в цей період було створено Центр гендерної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка (2007 р.). Діяльність цих центрів характеризується науковою спрямованістю (гендерні дослідження, наукові публікації, методичні рекомендації) та практичною діяльністю (організація та проведення тренінгових занять, семінарів, майстер-класів) із залученням викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

III етап – 2010-2016 рр. – створення гендерних освітніх центрів за підтримки проектів та грантів, характеризується залученням підтримки не лише держави, а й іноземних та всеукраїнських благодійних фондів та громадських організацій. Діяльність центрів направлено як на внутрішню систему та політику навчального закладу, так і на зовнішню – просвітницька діяльність, проведення масових заходів, залучення експертів.

Центри гендерної освіти є відносно молодими організаціями, історія їх розвитку свідчить про те що науковці акцентують свою увагу на дослідження гендерних проблем і приділять значно менше уваги розкриттю системи управління, про те керування даними структурами має значний вплив на ефективність їх функціонування. Процес управління ускладнюється тим, що майже відсутня нормативно-правова база функціонування центрів.

Особливості функціонування центрів гендерної освіти (визначено напрямки діяльності, права, обов'язки) було розкрито в проекті постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Типового положення про гендерний центр", який протягом 2009 року розглядався усіма структурами влади і на останньому етапі був відхилений.

Гендерні освітні центри у своїй діяльності керуються наступними чинними нормативно-правовими актами:

Ні Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" (№ 2866 – IV від 8 вересня 2005 р.), де зазначено, що "до навчальних програм вищих навчальних закладів включаються дисципліни, які вивчають питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, та факультативне вивчення правових засад гендерної рівності на основі гармонізації національного і міжнародного законодавства" [2].

Ні Наказ Міністерства освіти і науки України №839 від 10 вересня 2009 р. "Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту", де зазначено наступне: "Продовжити впровадження курсів

гендерної рівності у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, розширювати мережу та активізувати діяльність освітніх та дослідницьких гендерних центрів, лабораторій, які діють при вищих навчальних закладах; здійснювати анкетування вищих навчальних закладів України на предмет впровадження гендерного компоненту у зміст вищої освіти та узагальнити його результати" [3].

Особливості діяльності та функціонування центрів гендерної освіти визначаються внутрішніми положеннями вищих навчальних закладів. Розглянемо систему управління Центру гендерної освіти Житомирського державного університету ім. І.Франка (далі – Центр). Діяльність центру здійснюється відповідно до Положення про Центр гендерної освіти при Студентській соціальній службі для молоді Житомирського державного університету імені Івана Франка (далі – Положення).

Відповідно до Положення Центр очолює директор, який призначається й звільняється із посади за наказом ректора Житомирського державного університету імені Івана Франка. Відповідно до покладених функціональних обов'язків директор здійснює наступну діяльність (див. рис. 1):

Рис. 1. Напрямки діяльності директора Центру гендерної освіти ЖДУ ім. І.Франка

Аналіз Положення та звітної документації дозволив виділити основні напрямки діяльності Центру, які координує директор підрозділу (див. рис. 2) [4]:

Рис. 2 Напрямки діяльності Центру гендерної освіти Житомирського державного університету ім. І.Франка

Отже, Центр гендерної освіти ЖДУ ім. І.Франка це система діяльність, якої направлена на вирішення гендерних питань, популяризацію гендерних знань та ідей шляхом підбору та реалізації ефективних форм та методів діяльності. Координацію та управління даною діяльністю здійснює директор Центру.

Висновки. Система діяльності та функціонування гендерних освітніх центрів при вищих навчальних закладах перебуває на етапі становлення, оскільки дані організації є відносно молодими та розвиваються. Систему управління даними закладами можна дослідити на прикладі конкретних центрів, оскільки єдиного нормативно-правового акту по врегулюванню їх діяльності не затверджено. У своїй діяльності директори гендерних освітніх центрів здійснюють такі управлінські функції як планування, організація, координація, контроль, звітування та представлення інтересів. У своїй структурі центри також мають різні підструктурні елементи, координація та управління, якими здійснюється на волонтерських засадах студентами-активістами.

Список використаних джерел та літератури:

1. Безсмертна В. І. Тенденції розвитку гендерних освітніх центрів в Україні / Безсмертна В. І. // Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник наукових робіт викладачів і студентів] / за заг. ред.
2. П. Павлик. – Житомир : Вид-во Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка, 2013. – 290 с. – (Випуск 2). – С. 71-72.
3. Закон України "Про забезпечення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків" (№ 2866 від 08.09. 2005 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства освіти та науки України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України "Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту" (№839 від 10.09.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/4849>.
5. Остапчук О. Л. Центр гендерної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка / О. Л. Остапчук // Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення і перспективи розвитку. Житомирська область / ред. рада вид.: В. Г. Кремінь (гол.); ред. рада тому: П. Ю. Саух (гол.). – К. : Знання України, 2009. – С. 226–229.

В. И. Бессмертная

Развитие центров гендерного образования при высших учебных заведениях в Украине

В данной статье осуществлен научно-теоретический анализ деятельности центров гендерного образования при высших учебных заведениях в Украине. Определены основные этапы их развития.

Исследована законодательную базу деятельности гендерных образовательных центров. Проанализированы основные направления работы и выделены управленческие функции директора на примере Центра гендерного образования Житомирского государственного университета им. И. Франко.

V. Bezsmertna

The formation of gender education centers at higher schools in Ukraine

The article deals with the theoretical analysis of activity of gender centers, which work at higher schools in Ukraine. The basic stages of their formation are defined. The question of normatively-legal basis of the activity of gender educational centers is investigated. Basic directions of activity are analysed and the administrative functions of director are distinguished on the example of The Center of gender education of the Zhytomyr state university named after I. Franko.